HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

[א]מלמדין את הקטנה שתמאן בו א)ואמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' אליעזר כי אמר שמואל הלכה כר' אליעזר בד' בסדר טהרות אבל בשאר סדרים איכא טובא וה"נ מסתברא ב)דתנן ר' אליעזר אומר אף הרודה ונותן לסל [ב]הסל מצרפן לחלה ואמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר"א ש"מ ומאי אולמיה דהאי מהאי משום דקאי רבי אלעזר כותיה ג)דתנן רבי אלעזר אומר מלמדין את הקטנה שתמאן בו ומי קאי והא ד)אצרכו מצרכינן להו ולא דמיין להדדי אלא משום דקאי רבי יהודה בן בבא כותיה ה)דתניא רבי יהודה בן בבא העיד ה' דברים [ג]שממאנים את הקטנות [ד]ושמשיאין את האשה ע"פ עד אחד [ה]ושנסקל תרנגול בירושלים על שהרג את הנפש [ו]ועל יין בן מ' יום שנתנסך ע"ג המזבח [ז]ועל תמיד של שחר שקרב בד' שעות מאי קטנות לאו חדא דר' אלעזר וחד דר' אליעזר לא מאי קטנות קטנות דעלמא אי הכי גבי אשה נמי נתני נשים ונימא נשים דעלמא אלא מדהכא קתני אשה והכא קתני קטנות ש"מ דוקא קתני ש"מ וכן ו)א"ר אלעזר הלכה כר"א בד' ותו ליכא והתנן רבי אליעזר אומר מלמדין את הקטנה שתמאן בו ז)וא"ר אלעזר הלכה כר"א וכי תימא כי א"ר אלעזר הלכה כר"א בד' בסדר טהרות אבל בשאר סדרי איכא ומי איכא ח)והתנן [ח]הורד והכופר והלטום והקטף יש להן שביעית ולדמיהן שביעית ט)יש להן ביעור ולדמיהן ביעור וא"ר פדת מאן תנא קטפא פירא ר"א וא"ר זירא חזי דמינך ומאבוך קשריתו קטפא לעלמא את אמרת מאן תנא קטפא פירא ר"א ואבוך אמר הלכה כר"א בד' ואם איתא לימא ליה כי אמר אבא הלכה כר"א בד' בסדר טהרות אבל בשאר סדרי איכא אלא קשיא ההיא משום דקאי רבי אלעזר כותיה דתנן רבי אלעזר אומר מלמדים את הקטנה שתמאן בו ומי קאי והא אצרוכי מצרכינן להו ולא דמיין להדדי אלא משום דקאי רבי יהודה בן בבא כוותיה ותו ליכא י)והתנן ר"ע אומר אומרה ברכה רביעית בפני עצמה ר' אליעזר אומר אומרה בהודאה וא"ר אלעזר הלכה כר"א א"ר אבא ההוא דאמר משום רבי חנינא בן גמליאל דתניא רבי עקיבא אומר אומרה ברכה רביעית בפני עצמה רבי חנינא בן גמליאל אומר אומרה בהודאה

והא

מלמדין את הקטנה. בפרק בית שמאי ביבמות ז) ב' אחין נשואין ב' אחיות יתומות אחת גדולה ואחת קטנה מת בעלה של גדולה ונמצאת זקוקה ליבם בעל הקטנה ודוחה זיקתה נישואי אחותה הקטנה ואוסרתה עליו שאין נישואי קטנה כלום ואם יגרשנה לקטנה בגט שוב אינו יכול ליבם את הגדולה שאחות גרושתו היא אלא מלמדין את הקטנה שתמאן בו ומיאון עוקר נישואין הראשונים ומותר ליבם הגדולה: **הרודה ונותן לסל.** כגון שהיה לש את עיסתו פחות פחות מחמשת רבעים לפוטרו מן החלה: **הסל מצרפן.** כשרודן מן התנור: **מאי אולמיה דהאי.** דחלה מההיא דמיאון דפשטת לה מינה דאמרת ה"נ מסתברא הא שמעינן מההיא דמיאון דבשאר סדרי איכא הלכה כר"א: ומשני מההיא דמיאון ליכא למשמע מינה דבשאר סדרים איכא דהתם משום דקאי ר' אלעזר כר"א ואיכא למימר משום דמסייע ר' אלעזר לר"א מש"ה הלכה כמותו בהא אבל משום דידיה לחודיה לא: **מלמדין את הקטנה.** במילתא אחריתי היא בפ' ב"ש ל): **ומי קאי והא אצרוכי מצרכינן ליה.** התם דאמר שמואל בקמייתא הלכה כר"א ובאידך נמי הלכה כר' אלעזר ואמרי' צריכא דאי אשמועינן כו' אלמא ר' אלעזר ור"א לאו חד טעמא קאמרי מדאיצטריך לשמואל למימר בתרווייהו הלכה: **שממאנין את הקטנות.** מבקשין מהן שימאנו כגון הנך דרבי אלעזר ור"א כדי לקיים מצות יבום: **ושמשיאין אשה.** שהלך בעלה למדינת הים ושמעה מפי עד אחד שמת משיאין אותה לאחר: **ושנסקל תרנגול.** כדכתיב (שמות כא) והמית איש או אשה השור יסקל והוא הדין לכל חיה ועוף כדאוקימנא בשור שנגח את הפרה (ב"ק דף נד:) דיליף שור שור משבת אלא שדבר הכתוב בהווה: **בן מ' יום.** ומקמי הכי פסול דה"ל יין מגתו: **קטנות דעלמא.** ולעולם עדות בן בבא אדר' אלעזר קאי ולא אדר"א וה"ק כל קטנות שיבאו למאן לפנינו כי ההיא דר"א מלמדין אותן למאן: **ליתני נשים.** שמשיאין נשים ע"פ עד אחד: **ונימא מאי נשים נשים דעלמא.** כי היכי דאמר מאי קטנות קטנות דעלמא: **דוקא קתני.** קטנות שתים אחת דר' אלעזר ואחת דר' אליעזר ואשה דליכא למימר הכי נסבה בלשון יחיד: **וכן אמר ר' אלעזר.** אדשמואל קאי. ואמורא הוא והוא ר' אלעזר בן פדת ורבי אלעזר דמיאון תנא הוא והוא ר' אלעזר בן שמוע: **הורד והכופר.** מין בשמים הן: **קטף.** מין אילן ואין עושה פרי אלא שרף (יוצא ונוטף מהן) מ) וזהו פריו: **יש להן שביעית.** שצריך להפקירם ואסור לעשות בהן סחורה ולא אמרי' עצים בעלמא נינהו ושביעית אינה נוהגת בעצים כדאמרי' בלולב הגזול (סוכה דף מ.): **ביעור.** כשכלה לחיה מן השדה. ואע"ג דיש להן שביעית איצטריך למימר יש להן ביעור דיש שיש לו שביעית ליאסר בסחורה ומלוגמא נ) ואין לו ביעור כגון דבר המתקיים בארץ כל ימי החורף שאינו כלה לחיה מן השדה אבל כל דבר שיש לו ביעור יש לו שביעית: **וא"ר פדת.** בריה דר"א בן פדת: **מאן תנא.** להא דקתני יש להן שביעית דקסבר קטפא פירא ר' אליעזר כדאמר לקמן [ע"ב] ר"א אומר המעמיד בשרף הערלה אסור: **שריתו קטפא.** בשביעית: **כר"א בד'.** ותו לא. אלמא בקטפא פירא לא עביד כוותיה לחומרא: **אומרה ברכה רביעית.** להבדלה במוצאי שבתות ואינו כוללה בחונן הדעת: **ואמר רבי אלעזר הלכה כרבי אליעזר.** בברכות ירושלמי [פ"ה ה"ב]:

והא

ועל היין בן מ' יום. פרש"י דקודם לכן הוי יין מגתו אע"ג דאמרי' בהמוכר פירות (ב"ב דף צז.) יין מגתו אם הביא כשר בן מ' יום לכתחילה נמי יביא אפילו יש הרבה מיין אחר: **יש להן ביעור ולדמיהם ביעור.** אע"ג דשביעית תופסת דמיה יש חילוק בביעור בין דמיה לעצמה כדתנן (א) בפ"ב דשביעית ר' מאיר אומר דמיה מתבערים עד ר"ה אבל הן מתבערין עד הפסח:

קטף. פירש רש"י שם העץ וכן בברייתא פ"ק דכריתות (דף ו.) ס) רשב"ג אומר הצרי אינו אלא שרף מעצי הקטף ושרף עצמו נקרא קטף על שם העץ כדאמר הכא דיש בו שביעית ובסמוך נמי אמר דקטפו זהו פריו וצרי ולוט (בראשית לז) מתרגמינן קטף ולוטא ומה שפירש"י דאינו עושה פירות אלא שרף נוטף ממנו וזהו פריו אינו למאי דמוקי ליה ר' זירא בסמוך בקטפא דפירא: ונראה דרש"י פירש כן לשינויא בתרא. גי':

ואמר רבי פדת מאן תנא כו'. ואם תאמר דבפרק קמא דברכות (דף ה:) אמר ליה ר' יוחנן לרבי אלעזר אי משום בני דין גרמא דעשיראה ביר משמע דלרבי אלעזר לא היו לו בנים ויש לומר שאחרי כן נולד לו או היו לו בנים הרבה ומתו מקצתם ואמר ליה רבי יוחנן כך כדי לנחמו: **מאן תנא דאמר קטפא פירא ר' אליעזר.** ואם תאמר במאי פליגי אי ביעורו והנאתו שוה מאי טעמא דרבנן דאפי' עצים הוו אסירי בשביעית אי לאו דאין הנאתו וביעורו שוה ואי אין הנאתו וביעורו שוה לא אסור בשביעית ואין סברא לומר דפליגי אי הנאתו וביעורו שוה אי לאו ויש לומר דודאי הנאתו וביעורו שוה ולפי שאינו כי אם לחלוחי העץ סברו רבנן דבטל אגב העץ ורבי אליעזר סבר דהנאתו חשיבא והוי פירי ע):

ואבוך אמר הלכה כר"א בד'. אע"ג דר' יוסי קאי כוותיה דבהגוזל קמא (ב"ק דף קא.) אית להו פ) דשביעית נוהגת בעצים וא"כ כ"ש קטפא ומשום דרבי יוסי קאי כותיה לא חשיב ליה עם הנך (ב) דטעמא דר' יוסי משום דלא בעי הנאתו וביעורו שוה ולא קיימא לן כוותיה אלא אין שביעית נוהגת בעצים דר' יוסי נמי מודה דקטפא לאו פירא הוא לענין ערלה:

[משום דקאי רבי יהודה בן בבא כותיה. אע"ג דבמתני' נמי חזר בו ר' יהושע וקאי כוותיה ואפ"ה מני לה בד' וי"ל דשמא ר' יהושע סבר כר' יוסי דמצריך ג' עונות במעוברת ומניקה דפליג ארבי אליעזר ולא הדר ביה אלא ממה שאמר אני לא שמעתי אלא בתולה. גי': ר) ומי קאי. הר"מ ז"ל אמר דלא פריך מברייתא אברייתא משום דס"ל דהדר ביה מההיא דהודאה ק) (אחרינא שמע) מרבותיו אבל השתא דקאמר דקאי בשיטתיה משמע דלא הדר ביה דאל"כ אכתי תיקשי ותו ליכא לכך פריך שפיר ומי קאי. גי']:

צ) **מפני** שצריך לומר הבדלה בחונן הדעת. הקשה הר"ר יעקב מאורליינ"ש ונכלליה מכלל דהכי פריך פרק (ג) תפלת השחר (ברכות דף כט.) אהא דאמר שמואל כל השנה מתפלל הביננו חוץ ממוצאי שבת מפני שצ"ל הבדלה בחונן הדעת ופריך ונכלליה מכלל וי"ל דהתם פריך משום דלא ישנה אדם משום הבדלה מכמו שהוא מתפלל כל השנה [כיון דסבר דכל השנה מתפלל הביננו] אלא יכלול בהביננו והכא קאמר ר' חנינא י) [כיון דס"ל דכל השנה אינו מתפלל הביננו א"כ] במוצאי יוה"כ מפני טורח תענית לא ישנה מכמו שהוא מתפלל כל השנה כדי שיאמר הבדלה בחונן הדעת:

והא

מסורת הש"ס

א) [יבמות קי.], ב) חלה פ"ב מ"ד פסחים מח: [קדושין מו], ג) יבמות קיא., ד) [שם קיא:], ה) ברכות כז. עדיו' פ"ו מ"א, ו) [ע' תוס' לקמן מח. ד"ה אמר], ז) [יבמות קי.], ח) שביעית פ"ז מ"ו, ט) [אין זה במשנה וע' ר"ש], י) ברכות כט. ודף לג., כ) [דף קט.], ל) [יבמות קיא:], מ) פ"א העוקץ מעלי הקטף, נ) פי' רפואה, ס) זו גי' רש"י שם ולפנינו הגי' ר"ש, ע) [וע' היטיב תוס' ב"ק קטו: ד"ה והאיכא], פ) [צ"ל ליה], צ) [שייך לע"ב], ק) [צ"ל אחר שמשמע], ר) נ"י כ"י,

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה יש להן וכו' כדתנן בפ' שביעי דשביעית: (ב) ד"ה ואבוך וכו' עם הנך מכלל מקום טעמא דר' יוסי: (ג) ד"ה מפני וכו' פרק תפלת השחר נ"ב בדף כט פריך הכי ואסיקנא בקשיא:

◆

מוסף רש"י

שממאנים את הקטנות. קטנה שהשיאתה אמה לאחר מיתת אביה, דמדאורייתא אין קידושיה כלום, שהרי קטנה אינה בת דעת, ואת אמה לא זכתה תורה להיות לה כח לקדשה אלא לאב, שנאמר (דברים כב) את בתי נתתי לאיש הזה, ומיהו רבנן תקינו לה קדושין להצריכה מיאון כדי שישאוה ולא תלא לזנות, לפיכך אם מיאנה לאחר זמן ואמרה אי אפשי בו, יוצאת ומותרת לכל אדם ואינה צריכה הימנו גט, והעיד ר' יהודה בן בבא שפעמים שמלוה על ב"ד ללמדה שתמאן בו, כגון שני אחים נשואין שתי אחיות יתומות, אחת גדולה וקדושיה קדושי תורה ואחת קטנה שאין קדושיה אלא מדרבנן, ומת בעלה של גדולה בלא בנים ונפלה לפני אחיו ליבום ונמצאת זקוקה לו מן התורה, וזיקה זו אוסרת את אשתו עליו משום אחות זקוקה שהיא כאחות אשתו, וא"ר אלעזר במס' יבמות (קט.) מלמדין קטנה זו שתמאן בבעלה ותעקור קדושיה למפרע ותעשה כל בעילותיה כאלו הן של זנות כדי להתיר את בעלה ליבם את אחותה, דתנן נושאין על האנוסה ועל המפותה, והעיד ר' יהודה בן בבא ביום שנשנית עדיות שהלכה כר"א (ברכות כז.). **ע"פ עד אחד.** שאמר לה מת בעלך במדינת הים (שם). **ושנסקל תרנגול.** שניקר קדקדו של תינוק במקום שהמוח רופף וניקב את מוחו ונסקלוהו כמשפט שור שנגח את האדם, דכתיב השור יסקל וגמרינן בג"ש שור שור משבת לעשות כל בהמה חיה ועוף כשור (שם ע"פ ב"ק נד:). **ועל יין בן מ' יום.** שיצא מכלל יין מגתו ובא לכלל יין גמור וקרינן ביה נסך שכר (ברכות שם). **שקרב בארבע שעות.** ועד לא (שם) כשהתחתן שלמה עם בת פרעה ביום חנוכת בית המקדש והכניסה לו כמה מיני זמר וער כל הלילה וישן למחרת עד ארבע שעות, כדאיתא בפסיקתא, והיו מפתחות בית המקדש תחת מראשותיו, ועל אותה שעה שנינו על תמיד של שחר שקרב בארבע שעות, וכנגדה אמו והוכיחתו על המעשה הזה (משלי לא א).

◆

תוס' הרא"ש

בסדר טהרות. בפ' בתרא דע"ז גבי ההוא גנבי בעובדא דנהרדעא ואמר שמואל חמרא שרי ואמרינן כמאן כר' אליעז' דאמר ספק ביאה טהור. קשה לפי גירסת ר"ת דמפר' כמאן כר' אליעזר בניתותא דהכא אמר שמואל דבסדר טהרות אין הלכה כר' אליעזר אלא בארבע. והתם נמי מספקא ליה לרב דימי הא דשרא ר' אליעזר אי משום דס"ל כר' אליעז' דאמר ספק ביאה טהור אי משום דקסבר רוב גנבי ישראל נינהו ובשמעתין קאמר ר' אלעזר נמי הלכה כר' אליעזר בד' ותו לא ואי הוה גרס בההיא דספק ביאה ר' אלעזר ניחא א"נ במס' טהרות גבי כל מקום שאתה יכול לרבות ספיקות גרס ר' אלעזר מטהר דכיון דקאי ר' אלעזר כותיה אפשר דהלכה כמותו דכי האי גוונא משנינן לקמן. וכן יש לפרש ההיא דפ' כל הגט דאמר ר' אלעזר שמאל ולילה פסולין ופוסלין והיינו כר' אליעזר דפרק מצות חליצה. אלא דאיכא תנאי התם דקיימי כותיה: **ר' אליעזר אומר הרודה ונותן לסל וכו'.** משנה היא במסכת חלה וקתני רישא העושה עיסתו קבים פטורים מן החלה עד שישוכו ר' אליעזר אומר אף הרודה כו' משמע דר' אליעזר לא בעי נשיכה. וקשה דבפ' אלו עוברין קאמר ר' יהושע בן לוי עלה דההיא דר' אליעזר לא שנו אלא ככרות של בעל הבית שנושכות זו את זו אבל כעכין לא. ואם לא גרס אף במילתיה דר' אליעזר ניחא דאיכא למימר דר' אליעזר בעי תרתי צירוף סל עם נשיכה. ואי גרס אף יש לפרש דת"ק בעי נשיכה בעודו עיסה לפי

עין משפט נר מצוה

נז א מיי' פ"ו מהל' יבום הלט"ו סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קנה סעיף יא:

נח ב מיי' פ"ו מהל' בכורים הלט"ו סמג עשין קמא טוש"ע יו"ד סי' שכה סעיף א:

נט ג מיי' פ"ה מהל' יבום הל' ג ופ"ו שם הלט"ו סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קעא סעי' א וסי' קנה סעי' יא:

ס ד מיי' פ"ב מהל' גירושין הלט"ו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' יז סעי' ג:

סא ה מיי' פ"ו מהל' נזקי ממון הל"ב סמג עשין סו:

סב ו מיי' פ"ו מהל' איסורי מזבח הל"ב סמג לאוין שיט:

סג ז מיי' פ"א מהל' תמידין הל"ב סמג עשין קצ:

סד ח מיי' פ"ו מהל' שמטה ויובל הלי"ט:

◆

תוס' הרא"ש (המשך)

שראוין להתחבר ולהעשות ככר אחד אבל עשה שתי ככרות ונתנן בתנור או בסל עד שנשכו זה בזה לא סגי בהכי לת"ק. ולר' אליעזר מהני ובירושלמי פליגי תנאי אית תנוי תני הסל מצרף ואין התנור מצרף ואית תנוי תני התנור מצרף ואין הסל מצרף ומסיק נשכו כאן וכאן מצטרף לא נשכו כאן וכאן אין מצטרף אלמא שייך נשיכה בתנור ובסל ומסיק באלו עוברין דאפי' כעכין לא בעי ר' אליעזר (שכיחא) נשיכה ונראה אע"ג דמהני צירוף סל להתחייב בחלה היכא דליש פחות מכשיעור. מ"מ לענין מוקף לא מהני צירוף סל דהא ר' אליעזר גופיה הוא דאמר פרק כשם דחלה ניטלת מן הטהור על הטמא כגון דנוטל כדי חלה מעיסה שלא הורמה חלתה ונותן פחות מכביצה באמצע כדי ליטול מן המוקף. ולמה דוחק לעשות כן יניח אותו כדי חלה בכלי שהעיסה טמאה בתוכו ולא יגע. אלא ודאי לא חשיב מוקף בהכי אע"פ שמצרף להתחייב. ועי"ל דאפי' להתחייב לא מצרף אלא א"כ נגע ולא אתא ר' אליעזר לאפוקי אלא דלא בעי' נשיכה. וכן משמע לישנא דמתני' דקתני העושה עיסתו קבים ונגעו זה בזה פטורין עד שישוכו ר' אליעזר אומר אף הרודה כו' משמע דאתי לאפוקי נשיכה אבל נגיעה בסל בעי. ועי"ל דאפי' אם תמצא לומר דלענין מוקף מועיל צירוף סל בלא נגיעה לא היה יכול לעשות כן בפרק כשם בטמאה וטהורה דכיון דקפיד עלייהו שלא יגעו זה בזה אין מועיל צירוף כלי כדמוכח בירושלמי בפ"ב דחלה דאמרינן התם דבר שמקפיד על תערובתו אין הכלי מצרף עיסה טהורה ועיסה טמאה עשו אותו כדבר שמקפיד על תערובתו בעיסה תחלה אבל בעיסה שניה אין לשני מגע אצל הטבל: **ושנסקל תרנגול בירושלים כו'.** הא דתנן בפ' שור שנגח את הפרה ואחד כל הבהמה לנפילת הבור כו' ולא חשיב להורג את הנפש משום דכיון דתנא חסימה דאתיא שור שור משבת ה"ה הא. והא דתנא התם לכלאים לאו משום כלאים דהנהגה איצטריך דמשור שור משבת נפקא. אלא משום כלאים דהרבעה דאתי בהמתך ממתך משבת: **ועל יין בן ארבעים יום.** פי' רש"י דמקמי הכי פסול דהוה ליה יין מגתו אע"ג דאמרי' בפ"ק דתענית גבי ט' באב דבג' ימים נפיק ליה מכלל יין מגתו לגבי ניסוך בעינן מן המובחר וגם יש דינין חלוקים כדאיתא בפרק בן סורר ומורה: **יש להן שביעית ולדמיהן שביעית.** אע"ג דשביעית תופסת דמיה איצטריך למיתני הן ודמיהן לפי שיש דברים שחלוקין כי ההיא דתנן בפ"ז דמסכת שביעית גבי עיקר הלוף שוטה כו' ר' מאיר אמר דמיהן מתבערין עד ר"ה משמע אבל לא הן: **מאן** תנא קיטפא פירא ר' אליעזר. תימה אי קיטפא הנאתו וביעורו שוה מ"ט דרבנן ואי הנאתו אחר ביעורו מ"ט דר' אליעזר דבעינן דומיא דאכילה שהנאתו וביעורו שוה כדאיתא בהגוזל קמא ובמסכת סוכה דפטרי עצים מדין שביעית משום דהנאתו אחר ביעורו וי"ל דקטף הנאתו וביעורו שוה ואפי' הכי פטרי ליה רבנן משום דבטל אגב העץ כיון דלא חשיב ליה פירא: **ואביך** אמר הלכה כר' אליעזר בארבע. וא"ת לימא בהא הלכה כר' אליעזר משום דקאי ר' יוסי כותיה דקסבר שביעית נוהגת בעצים בהגוזל קמא א"כ יש לקטף שביעית וי"ל דאין זה מטעם קיטפא פירא דמודה ר' יוסי בהעלה. ועוד דבהא אין הלכה כר' יוסי דקיימא לן אין שביעית נוהג בעצים: **ואמר** ר' אלעזר הלכה כר' אליעזר. פרש"י בברכות ירושלמי איתא ובתלמוד שלנו ליתא. ואיכא דפסיק כותיה פ' אין עומדין ביום טוב שחל להיות אחר השבת ואנן קי"ל השתא כמרגניתא דתקין רב ושמואל ותודיענו כדמסיק התם: